

ЮВІЛЕЙ МУЗЕЮ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ У СВИДНИКУ

Леся Мушкетик, Наталія Стішова

У 2016 році виповнюється 60 років від часу заснування найбільшого в Європі музею української діаспори — Музею української культури у Свиднику (Пряшівщина, Словаччина). Відзначення цієї дати збіглося з роковинами директора закладу — 70-літтям відомого музейника, етнолога, громадського діяча, доктора історичних наук Мирослава Сополіги (нар. 26 березня 1946 р.), який багато років поспіль є його очільником. Науковий доробок ученого складає 60 авторських і колективних монографій, понад 1500 статей, музейних публікацій, рецензій.

8 і 9 квітня 2016 року в Музеї української культури у Свиднику тривали ювілейні урочистості. Зокрема, була проведена Міжнародна наукова конференція «Українці в історії та культурі Карпат», у якій взяли участь відомі дослідники зі Словаччини, Чехії, України та Польщі.

Мирослав Сополіга відкрив конференцію, привітав шановних гостей, у своїй доповіді «Музей української культури у Свиднику — символ словацько-українських взаємозв'язків» розповів про історію Музею — його заснування, функціонування, сучасний стан. Заклад діє з 1956 року і, власне, є центром науково-дослідної, виставкової, колекційної, експозиційної, освітньої діяльності в галузі культури та побуту українців-русинів Словаччини. У бібліотечних фондах Музею зберігаються рукописні матеріали, першоджерела і спеціальна література, що налічує близько 50 тисяч бібліографічних одиниць. Його співробітники — автори монографій і вагомих наукових статей. Періодичним органом Музею є «Науковий збірник Музею української культури у Свиднику», видання якого розпочалося в 1965 році.

Від офіційних установ Мирослава Сополігу привітали директор Словацького національного музею Віктор Ясань, мер міста Свидника Ян Голодняк, керівник української делегації з

міста-побратима Рахова В. Ведмідь, директор Інституту суспільних наук Словацької академії наук Маріан Гайдош, голова Союзу українців-русинів Словаччини Петро Сокол та ін. Від Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України (ІМФЕ) співробітників Музею та його директора повіншували вчений секретар Інституту Наталія Стішова та доктор філологічних наук, голова Національної асоціації українців Леся Мушкетик, які передали М. Сополізі Почесну грамоту президії НАН України, а також зачитали урочисте привітання від директора ІМФЕ академіка Ганни Скрипник, подарували підготовлений та виданий Інститутом «Збірник статей на вшанування 70-річчя видатного українця Словаччини Мирослава Сополіги» (Київ, 2016 р.). До книги ввійшли статті відомих українських учених: Ганни Скрипник, Валентини Борисенко, Володимира Скляра, Валентини Сушко, В'ячеслава Кушніра, Георгія Кожолянка та багатьох інших. Тут вміщено й студію М. Сополіги «До проблеми етногенезу української меншини Словаччини» (с. 49–66), а також бібліографію його найвизначніших наукових праць (с. 67–73). Натомість ювіляр вручив гостям презентабельне, багато ілюстроване, щойно з друку видання — власну монографію під назвою «Народна архітектура українців Словаччини». Він подякував колегам, гостям, родині за теплі слова, ювілейні віншування.

Потому відбулося пленарне засідання. Директор Музею єврейської культури Павол Мещан виголосив доповідь «Статус національних меншин у Словаччині та їх музейна презентація», в якій зазначив, що у Словаччині діють вісім музеїв нацменшин, серед них музей у Свиднику є найбільшим і найдавнішим. Доповідач окреслив становище нацменшин у Словаччині, торкнувся питання різноманітних

презентації народної культури — фестивалів, виставок тощо. Професор із Чехії Юрай Лангер розповів про культурне збагачення Центральної Європи елементами народної культури східного походження, охопивши різні етнічні процеси, що відбувалися в середньовіччі. Директор Інституту народознавства НАН України академік Степан Павлюк у доповіді «Методологічні підходи до вивчення культурних процесів у масиві українського порубіжжя та тенденції сучасного міграційного руху» розглянув питання трансформації народної культури на етнічному порубіжжі, види та специфіку міжетнічних контактів, висвітлив досягнення Інституту народознавства в обстеженні українського прикордоння та окреслив подальші завдання на цьому терені.

На конференції, що далі продовжила роботу у двох секціях, прозвучали доповіді щодо історії, літератури, мови, мистецтва Карпатського регіону (деякі з них були присвячені висвітленню діяльності Музею). Так, Микола Мушинка розповів про друкований орган Музею «Науковий збірник Музею української культури у Свиднику». Доповідь Ганни Скрипник «Етнічність та етнокультура українців Східної Словаччини в дослідженнях видатного етнолога й музеолога Мирослава Сополіги» озвучила Н. Стішова.

Літературознавець Любіца Бабота, яка багато років поспіль працювала в Пряшівському університеті, виголосила доповідь «Пам'ятки української культури в регіоні Карпат». Ярослав Джоґаник торкнувся питання «Карпатського села в етнічній проекції українських письменників Словаччини». Йосип Шелепець окреслив постаті закарпатських авторів духовних віршів XVIII ст. Професор із Зеленогурського університету (Польща), один з організаторів серії конференцій «Лемки, бойки, гуцули, русини — історія, сучасність, матеріальна та духовна культура» (передостання відбулася у Свиднику 2013 р.), Богдан Гальчак виголосив доповідь «Абсурд акції "Вісла"». Мовні питання карпатознавства були порушені в доповідях Зузани Ганудель (Словаччина)

«Українські говори Східної Словаччини в атласах Карпатського мовного ареалу», Марії Чіжмарової (Словаччина) «Дослідження мови карпатських українців», Світлани Пахомової (Україна) «Новітня безеквівалентна лексика у контексті українсько-словацького перекладу», Миколи Дуїчака (Словаччина) «Онімія українського етносу Східної Словаччини», Михайла Шкурли (Словаччина) «З гідністю в душі рідного народу». Про асиміляційні процеси в мові українців Південних Карпат розповів Микола Штець зі Словаччини. На історичному матеріалі регіону побудувала свій виступ Маріана Гайдоша («Культурна діяльність української народної ради Пряшівщини (1945–1953)»).

Співробітники Музею Надія та Йосип Вархоли, які вже багато років досліджують народну культуру краю, зокрема обрядовість, фольклор, підготували виступ на тему «Духовна культура на терені північно-східної Словаччини». Ще одна доповідь з галузі фольклористики належала Лесі Мушкетик — «Постать казкаря в оповідальній традиції Українських Карпат». Учасникам було запропоновано й мистецтвознавчі доповіді. Так, Владислав Ґрешлик (Словаччина) розповів про розвиток іконопису Східної Словаччини в XIX ст., Михайло Приймич окреслив особливості розвою мистецтва Закарпаття у зв'язку з діяльністю Товариства Святого Василя Великого, Павло Федака торкнувся питання про народну архітектуру Закарпаття в загальноукраїнському контексті. Співробітник Музею Ладіслав Пушкар озвучив виступ «Художні зібрання Музею в аспекті етнічної належності», а М. Сополіга ознайомив присутніх з питаннями придбання музейних колекцій, окремих артефактів, а також сказав про загрозу Музею у зв'язку з політичною ситуацією в країні — так званім русинським питанням. Доповіді звучали українською та словацькою мовами.

Учасники святкувань відвідали Музей та подивилися виступи українських гуртів Словаччини.